

Herttonomi

Ilmasta katsoen

■ Elokuun viimeisenä päivänä 1934 Ilmavoimat otti silloisella tuliterällä kalustolla puutarhastamme kuvan. Useita mökkejä oli tuolloin, lähes tasan 50 vuotta siten rakentamatta eivätkä hedelmäpuiden oksistot vielä kuvanottoa häirinneet. Erotamme yläosasta näköalakalliomme, mutta Riihestä näkyy vain aavistus. Etuoike-

alla seisova kahvila Maja purettiin Itävälän tieltä 60-luvun alussa. Kipparlahdentie viistää nykyisin kuvan alametsikön keskitse ja mökkejä hipoen. Ja kuten huomaamme, Saunalahti oli jo tuolloin melkoisen rehevöitynyt. (Foto: Helsingin kaupungimuseon kuvakokoelmat)

Tämän historiikin työryhmä:

Vastaava MARJUSKA HELANKO mh (teksti ja taitto)

JORMA NIEMINEN jn (aineiston keruuta)

KAIJU LAHTINEN kl (aineiston keruuta)

Kansikuva ja logo: LAURI KUKKO

KIITÄMME kaikkia niitä puutarhaperheemme jäseniä

jotka kuvin, muistitiedoin tai muulla tavoin ovat auttaneet työryhmää.

JULKAISIJA: Herttoniemen Siirtolapuutarhayhdistys ry 1984

ISBN 951-99561-7-4

Mikä tämä kirjanen on?

□ □ Kannessa lukee Herttonomi. Se on meidän Herttoniemen Siirtolapuutarhan viherpeukaloiden itsellemme antama lempinimi. Se on vielä erikoistuneempaa kuin hortonomi . . .

Kannessa on vielä tärkeä luku 50. Herttoniemen Siirtolapuutarhayhdistys ry täyttää tänä vuonna 50 vuotta. Lukiessasi eteenpäin havaitset tämän kirjusen historiikiksi. Sellaista ei puutarhastamme olekaan aiemmin tehty. Nyt oli aika tehdä.

Helsingissä toukokuulla 1984,
puutarhakylästämme iloiten,

Herttonomit

Mitä meillä tapahtui

1933

Ensin oli pellolla autiota ja tyhjää. Kunnnes Helsingin kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 1.11. myöntää 671 000 markkaa siirtolapuutarha-alueen kunnostamiseksi peltomaille. Tämä 7,5 hehtaarin pala käsittäisi 182 palstaa kooltaan 250 – 800 neliometriä. Majojen maksimikoko 24 neliötä. Jo paljon ennen määräaikaakaan kaikki mökkipaikat merkittiin ja kysyntä ylitti runsaasti tarjonnan. Paikka meren ja metsän äärellä tuntui ihanteelliselta.

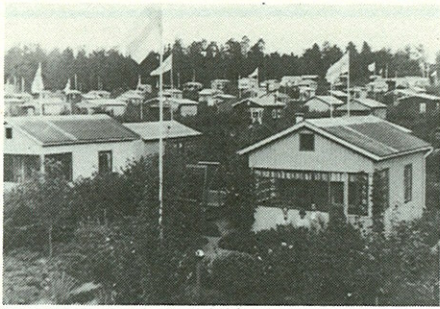
1934

Ensimmäinen yhteinen kokous helmikuun

kolmantena Elisabeth Kochin, Emil Sallilan ja Tyko Kulon johdolla. Perustamiskomiteaan valittiin: Tyyne Leivo-Larsson, Armas Lehto, T.J. Kuukkanen, Torsten Nordberg, Kustaa Saarinen ja Emil Tuomi. Herttoniemen Siirtolapuutarhayhdistys ry perustettiin helmikuun 17. p:nä ja merkittiin yhdistysrekisteriin elokuun 31. p:nä.

Ensimmäiseen, 3.3. valittuun yhdistyksen toimikuntaan kuuluivat: Alarik Katra pj, Tyyne Leivo-Larsson, Emil Tuomi, E. Jokinen, T.J. Kuukkanen, M. Saarenmaa, K.A. Saarinen, T. Eloranta ja A. Asikainen.

Elanto perusti kesämyymälän pääporttimme edustalle. Sittemmin kauppaa kaksi kertaa laajennettiin. Alueelle saatiin sähköverkosto (mitä muissa siirtolapuutarhoissa ei vielä ollut), yleisöpuhelin, juomavesikaivo, venelaituri ja postinkanto.

Lippu korkealla

■ Tämä liputus on neljänkymmenen vuoden takaa. Kukut ja köynnökset ovat jo vantteria, mutta hedelmäpuusto oli ehtinyt kertaalleen paleltua. Lippua on vuosien mittaan pidetty korkealla myös noin henkisesti ajatellen. Ainakin useimmiten. (Foto: Helsingin kaupunginmuseon kuvakokoelmat)

Mökkien keväthymyt

■ Kuvan kevät on vuodelta 1969. Piha-

puusto on nyt niin suurta, että kesällä ei mökkikantaa juuri kuvasta näkyisi. Etualalla lisäkasvimaita. Nyt siinä kulkee metrolinja. (Foto: Kari Hakli/Helsingin kaupunginmuseon kuvakokoelmat)

"Olen valmis tukemaan ja kehittämään toimintaanne"

□ □ Vuosien kuluessa olen jo lukemattomat kerrat eri yhteyksissä kerrannut ne tosiasiat, minkä takia siirtolapuutarhojen toiminta ja ylläpitäminen on tärkeää. Uskon, että siirtolapuutarhaväki itse tietää nämä asiat parhaiten, joten en niihin tässä sen enempää paneudu.

Kiinteistöviraston hallinta-alueeseen kuuluvat siirtolapuutarhat eräänä osana, ja katsonkin että on mahdollista edelleen kehittää tätä toimintaa, joka jo viiden vuosikymmenen ajalla on löytänyt omat uransa. Kehitystä voidaan suunnata eri siirtolapuutarhojen kohdalla yhä suurempaan itsenäisyyteen ja sen kautta siirtolapuutarhojen eri yksikköjen kohdalla laajempaan yhteisvastuullisuuteen oman alueen hoidossa ja kehittämisessä. Siirtolapuutarhoissahan on jo perinteisesti hyvä yhteishenki ja innokas yhteistoiminta, joka ulottuu muuhunkin kuin puutarhahoidon ja viljelyn eri probleemien ratkaisuun yhdessä; onhan tästä osoituksena erilaiset yhteiset joulu-, kesä- ja elojuhlat.

Toivotan merkkipäivää viettävälle

Herttoniemen siirtolapuutarhalle edelleen hyvää jatkoa ja hyviä satoja. Olen puolestani valmis tukemaan ja kehittämään toimintaanne.

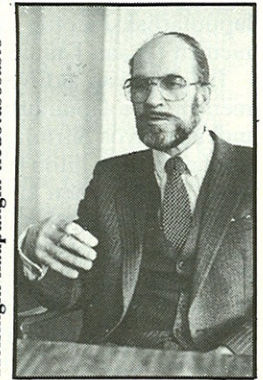

Foto: Helsingin kaupungin tiedotusosasto

Martti Koivumäki
Helsingin kaupungin
Kiinteistöviraston päällikkö

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

Kasteluvesi pumpattiin merestä suodattintorniin, josta suolanpoiston jälkeen edelleen palstoille. Fiksua.

Käsityökerho ja krokettiseura pantiin pystyyn. Ensimmäinen köydenvetokilpailu Vallilan ja Kumpulan kanssa käytiin – tultiin toiseksi. Pohjoismaisen siirtolapuutarha-kongressin osanottajat vierailivat uudella alueella 29. 7.

Kaupunki vapautti siirtolapuutarhalaiset Kulosaaren siltamaksusta.

1935

Helsingin maalaiskunta pani viljelijät kiinteistötuloverolle; sana "tulo" askarrutti mökinrakentajain mieliä. Ensimmäinen yhteisruiskutus. Ympäriäitauussuunnitelma kariutui liian kalliina. Naapurit "Kristikka" eli Kristillinen t.y. ja kahvila Maja ostivat vetensä yhdistykseltä. Riihestä poistettiin väliseinä. Otettiin murto- ja palovakuutus. Hankittiin valtakunnan lippu ja lippusalko.

Syyskuussa perunansyöntijuhlat. 80% viljelijöistä kuului nyt yhdistykseen. Luentoja ja ompeluiltoja talvellakin kumpulalaisten ja vallilalaisten kanssa – osanotto laimeaa.

Onnittelut ja kiitokset!

■ ■ Aikakirjat kertovat, että Herttoniemen Siirtolapuutarha-alue oli perustamisen aikoihin ”lohduton peltoaukea”. Sitä ei tänäpäivänä todeksi uskoisi. Vaikka alueella olevan riihen takia riihitontuihin ja muihin hyviin haltioihin uskoisikin, on alueen rakentamisessa ja kunnostamisessa tarvittu myös runsaasti ihmistyövoimaa. Sitä ututteraa arkista aherusta, joka monen muun ankean, siirtolapuutarhaksi aiotun alueen on Herttoniemen tapaan kauniiksi saattanut.

Ilahduttavan aktiivisesti ovat Herttoniemen siirtolapuutarhaviheliijät olleet mukana myös Siirtolapuutarhaliiton toiminnassa. Niin liiton johtaminen, sen talouden hoitaminen kuin lehden tekeminenkin on herttoniemiläisiltä sujunut. Kuten monet monet muutkin tehtävät. Syytä onkin tässä yhteydessä esittää Herttoniemen siirtolapuutarhaviheliijöille, niin entisille kuin nykyisillekin, parhaimmat kiitokset Siirtolapuutarhaliiton hyväksi tehdystä työstä. Toivotaan myönteistä jatkoa tälle yhteistyölle.

Kunniakasta 50-vuotisjuhlaa viettäessä kerrotaan sille omalle riihitontulenne myös tulevaisuuden toiveenne. Sanokaa, että te haluatte asustaa palstaanne ja mökkiänne vielä toiset 50 vuotta ja vielä senkin jälkeen. Ja että te haluatte asua ihan ilman ulkoisia uhkatekijöitä. Onhan alueenne synnytetty ja rakennettu SIIRTOLAPUUTARHAKSI.

Suomen Siirtolapuutarhaliiton sekä omasta puolestani esitän Herttoniemen Siirtolapuutarhayhdistykselle ja sen jäsenistölle parhaimmat onnittelut. Menestystä toimillenne.

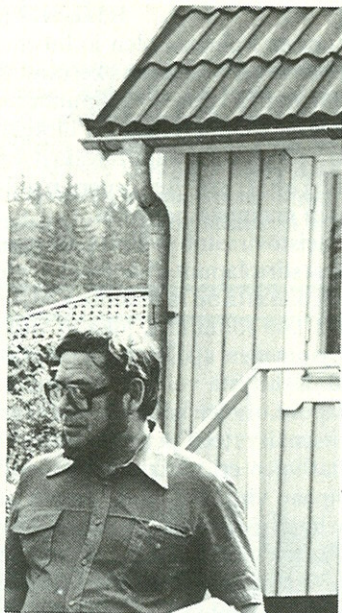
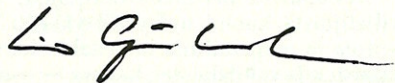
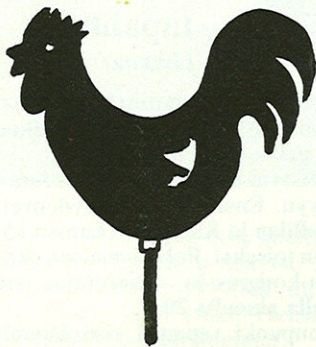

Foto: Sören Cronstoc. Piirros: mh kuten usea muu.

Eino Grönholm
Suomen Siirtolapuutarhaliitto ry:n
puheenjohtaja

”Olemme syntyneet onnellisten raparperin- lehtien alla”

■ ■ Kaupungistunut ihminen kaikkoo yhä kauemmaksi luonnosta ja henkinen pahoinvointi sen kuin lisääntyy; ei tajuta, että vieraantumalla luonnosta ja säästämällä ympäristömme vahingoitamme itseämme ja kavennamme elintilamme. Luonnon kanssa sopusoinnussa elävällä ihmisellä taas on paljon paremmat mahdollisuudet ymmärtää elämää säätelevät lainalaisuudet. Ja luoda siten onnea ja taspainoa itsen ja ympäristöön.

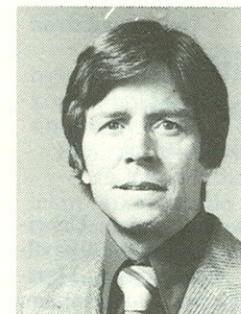
Käsitämmekö me Herttoniemen viherpeukat, puutarhurit, kukkien kasvattajat, kuinka etuoikeutettuja olemme. Olemme syntyneet onnellisten raparperinlehtien alla, kun olemme päässeet, kuka mitenkään, oman puutarhan haltijaksi keskelle kauneinta, vehmainta ja ennen kaikkea raikkainta merellistä Helsinkiä. Mikä lyömätön yhdistelmä, vertaa aluetamme sitten mihin tahansa toiseen kohteeseen kaupungissamme. Ei ole ihme, että paine on valtava mikä maahamme kohdistuu. Kukapa ei haluaisi vaihtaa paikkaa kanssamme. Kovin kateellisina ja ahnaina silmäilevät varsinkin tietyt poliittiset päättäjät puutarhaamme. Ellemme ole jatkuvasti valppaana ennakoimassa suunnan kääntymisiä ja tiukkana rintamana puolustamassa omaa ja naapurin mökkiä, voi käydä niin ikävästi, että Herttsikan omenapuut seisovat täydessä loistossaan vain vuosia, ei vuosikymmeniä.

Juhliessamme tänä vuonna puutarhamme 50-vuotista olemassa oloa ottaakamme päämääräksemme, että omenapuumme kukkivat vielä silloinkin, kun itse olemme päättäneet puutarhurin työmme. Meistä riippuu saavatko lapsemme

mahdollisuuden kokea luomisen ja kasvamisen ihmeet, yhteenkuulumisen luontoon ja sitä kautta löytää paikkansa ja hyväksyä itsensä elämän ikuisessa kierrossa.

Tänä vuonna kunnioituksemme kohdistuu erityisesti Herttoniemen Siirtolapuutarha ry:n uranuurtajina toimineisiin yhdistyksen perustajiin, jotka osasivat valita Herttuaniemestä paikan siirtolapuutarhallemme, ja niihin lukuisiin henkilöihin, jotka ovat määrätietoisena olleet kehittämässä aluetamme tähän päivään.

Yhdistyksen puheenjohtajana toivotan toiminnassa mukana oleville ja kaikille mökkiläisille parhainta onnea ja hyviä satovuosia tulevaisuudessa. Säilyköön Kivinokka kaupunkilaisten virkistysalueena ja Herttsikka kuten se on tähänkin saakka ollut.

Erkki Auvinen
Herttoniemen
Siirtolapuutarhayhdistys ry:n
puheenjohtaja

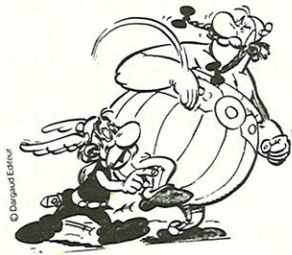

Maamme siirtolapuutarhat ovat perustaneet oman liiton, joka l.k:n alussa vietti Helsingissä 10-vuotisjuhlansa. Tässä Herttoniemen tytöt tanhuvat suvisessa puutarhassaan juhlavien iloksi. — Valok. Mattilainen.

Foto: Suomen Kuvalehti/Vaapin leikerikisto

Yleinen mielipide meidän "taikajuomamme" ?

■ Kesäisiä ulkojuhlia varten oli puutarhassamme tapana koota puinen esiintymislava, jonka vakiopaikka oli aukiolla Riihen alapuolella. Vieläkin lavanosia on puolilahonneina jäljellä. Kansantanssit olivat pitkän aikaa perinteistä ohjelmaa. Nelikymmenluku oli omalla ainutlaatuisella tavallaan siirtolapuutarhojen kultaista aikaa — noilta ajoilta on oheinen kuvamme, joka ilmestyi Suomen Kuvalehdessä. Seuraavina vuosikymmeninä tulivat valtaiset yhteiskunnalliset liikeh-

dinnät, uusi tekniikka ja elintaso, uudet suuntaukset viettää lomia ja viikonloppuja. Siirtolapuutarha-aatekin koki aallonpohjansa ja muotoutui uudelleen. 80-luku on toinen aallonharja sitten 40-luvun. Siirtolapuutarhoja arvostetaan, viljellään ja halutaan taas kovasti. Syitä on monia: into viherpeukaloita kaupungisakin, biologisten tuotteiden kysyntä, kaukomökkimatkailun kalleus ja hankaluus, nostalginen halu kokea kyläyhteisö, kaipuu melskeistä "lähipiilopirttiin", kasvissyönnin lisääntyminen, itseviljelyn taloudellisuus, kuntoilualueet ruumiin- ja mielenterveyden hyväksi, kansainvälinen "vihreä trendi".

Siirtolapuutarha on vakiintunut osaksi suomalaista perinteistä kaupunkikuvaa. Kaavoitusviranomaisillekin tämä kirkastuu. Ei ole aina niin hauskaa yrittää olla "pieni valloittamaton kylä Galliassa", jota "roomalaiset legioonat" ylenäikää uhkailevat. . .

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoo)

1936

Rakentamatta enää kolme majaa. Urheilukenttä, se hietainen, talkoitiin. 90% viljelijöistä kuului nyt yhdistykseen. Herttoniemeläiset muodostivat suurimman ryhmän (lähes 100) siirtolapuutarhapäivillä Hämeenlinnassa. Kotimaisia ja ulkomaisia retkikuntia vieraili alueella. Siitä oli tullut nähtävyyks.

Kaupunki tasoitti pelikentän Riihen viereen. Johtokunta otti kielteisen kannan

palstalaisten yksityissaunojen näperteilyyn. Autoretki Kotkan siirtolapuutarhaan. Radioreportteri kävi tekemässä ohjelman. Käsiyökerhon puhdas tuotto 800 mk. Suotuisa kesä antoi hyvän sadon. Oltiin kiitollisia.

Talin siirtolapuutarhan perustamisesta iloitiin.

1937

Kansanedustajat kutsuttiin kylään. Seitsemän jäsentämme kävi pohjoismaisilla siirtolapuutarhapäivillä Kööpenhaminassa; puheenjohtajamme sai Helsingin kaupungilta matka-apurahan.

Pystyimme mittavan puutarhanäyttelyn, johon tutustui lähes 3 000 kävijää. Eri-

Foto: Helsingin kaupungin tiedotusosasto

Kaupunkikaavoja on kääroittäin apulaiskaupunginjohtaja Erkki Tuomiojan työhuoneessa Esplanadilla. "Meidän" kaavamme on hiljattain vahvistettu: puutarhamme säilyy puutarhana.

Apulaiskaupunginjohtaja Erkki Tuomioja on kaupunginjohtajistamme se joka vastaa Helsingin kiinteistö- ja kaavoitus-toimesta. On hyvä kuulla nuo sanat hänen omasta suustaan.

Mistä luulette siirtolapuutarhojen viimeaikaisen arvostuksen lisääntymisen johtuvan?

— Ihmisillä on luontainen pyrkimys luontoon, kaupunkilaisellakin. Kaipa monilla jo mielenterveys vaatii olla maan kanssa läheisissä tekemisissä. Eikä kaikilla ole halua tai mahdollisuutta matkata kauas tuon vuoksi. Siirtolapuutarha on lähivirkistystoimintaa. Elämme vihertyvää kautta muutenkin.

Millä tavalla itse olette "maan kanssa läheisissä tekemisissä"?

— No peukaloni on keskellä kämmen-tä puutarhahommissa. Kuljeskelen luonnossa muuten vain. Lenkkeilen usein Keskuspuistossa, joka on aika lähellä asuntoani. Olisi hyvä, jos lähivirkistysalue olisi kävelymatkan päässä itseku-takin.

Sain sen käsityksen, että siirtolapuutarhasta on tullut perinteiseksi hyväksytty osa kaupunkikuvaa, Helsingissäkin?

— Suhtautuminen on muuttunut senkaltaiseksi. Tässä välillä niiden luonne oli sanoisinko väliaikainen.

Mitä kaupunki toivoisi siirtolapuutarhayhdistyksiltä?

— Voisiko toivoa enempää? Tekevät hyvää työtä. Puutarhojen hoitotaso on korkealuokkainen. Puutarhojen henki tuntuu hyvältä.

Pitäisikö tiedottaa enemmän?

— Ei kai siitä haittaakaan olisi. Joillekin virkamiehille koko asia on täysin tuntematon.

Pitänee kutsua esimerkiksi kaupunginvaltuusto kylään. . .

— Hyvä ajatus.

Tervetuloa te itse synttäreillemme. Pääsettekö tulemaan heinäkuussa?

— Näkyy olevan kesäloma juuri silloin. Mutta jos satun olemaan kaupungissa käymässä, tulen varmasti.

Kaavoitus on "hyväksynyt" puutarhamme

■ — Olen! Olen käynyt, vastaa *Erkki Tuomioja* kysymykseen "Oletteko koskaan käynyt siirtolapuutarhassa?". Hän vaikuttaa ilahtuneen siitä, ettei tarvitse vastata kielteisesti.

— Työn merkeissä olen käynyt Marjanimeissä sekä Ruskeasuolla, jossa mukana oli sipoolaisia kunnanmiehiä. Sipoolaiset halusivat tietää, mitä ne siirtolapuutarhat oikein ovat, ja huomasin että heillä käyntimme jälkeen oli niistä myönteinen käsitys.

Mikä lienee käsitys helsinkiläisten kunnansien keskuudessa?

— Yleinen suhtautuminen on myönteinen.

Me 'herttonomit' olimme taannoin sydän kirkussa oman puutarhamme vuoksi. Jokohan voisi hengittää vapaammin. . .?

— Yleiskaavassa on alue nyt hyväksytty vihreäksi virkistysalueeksi.

Foto: Kemiran tiedotusosasto

Herttoniemi on hedelmätarha

■ Puutarhassamme on alusta pitäen kuokoistanut poikkeuksellisen paljon hedelmäpuita muihin siirtolapuutarhoihin verraten. Maaperä ja pienilmasto olivat niille suotuisat. Jo neljäntenä kesänä, 1937, Herttoniemen SPY pystytti alueelleen suuren puutarhanäyttelyn, jonka kolme tuhatta kävijää erityisesti ihastelivat runsasta omenalajikkeidemme määrää: niitä oli jo silloin lähes 40. Vuonna 1940 tuhoutui 408 kpl puutarhamme hedelmäpuista kuivuuden ja pakkasen yhteisvaikutuksesta: 86 jäi henkiin. Näin totaalista tuhoa ei sen jälkeen koettu, mutta 1947 pakkasen vei taas kaikki luumupuut. Erikoinen hedelmäpuu lienee asunut Tuomen palstalla: se kantoi yhtätoista eri omenalajiketta. Oli jaksettu ympätä.

Innostusta tuhot eivät lamauttaneet. Vuonna 1945 tehdyssä laskennassa hedelmöi puutarhassamme puita jälleen seu-

raavasti: 879 kpl omenapuita, 139 luumupuuta, 70 kirsikkapuuta ja 37 päärynäpuuta. Ihmiskasukkaita kylässämme oli tuolloin 572, joten kullekin riitti lähes kaksi nimikkopuuta. Marjapensaita kasvoi palstoillamme tuona vuonna 3420 kpl ynnä vademat päälle. – Nykyisin joka mökin pihassa nousee ainakin kaksi hedelmäpuuta, joissakin kymmenen ja ylikin.

Uimaranta ja öljykriisi

■ Oli kerran uimaranta. Hiekkapohja, puhdas vesi, kalliorantaakin sopivasti. Siellä ilakoi puutarhamme väki sekä muita kaupunkilaisia. Uimakouluja pidettiin. Vesikilpailuja järjestettiin. 25 metrin radat ja ponnahduslauta olivat tiiviissä käytössä. Monet uimamaisterit ja -kandidaatit

promovoitiin. Kunnes 50-luvun alussa valmistui Paasivaaran margariinitehdas ja sen päästöputki! Jäterasvat valuiivat suoraan mereen ja ”meidän”, virallisesti kaupungin, ihanalle uimarannalle. Uiminen kävi mahdottomaksi. Paikka muuttui venesatamaksi. Myöhemmin tehdas määrättiin rakentamaan säiliöt päästöilleen. Mutta liian myöhään uimarantaa ajatellen.

Kuvamme on niiltä uimarannan onnelisilta ajoilta.

Foto: Elovaaran albumi

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

tyisihastusta herättivät omenalaatujemme määrä (lähes 40), valtaiset kurpitsat, kauriit tomaatit ja suurikukkaiset daaliat.

Vieraisilla kävi viherpeukaloita Kotkasta, Tampereelta, Hämeenlinnasta ja Turusta.

Kaupunki järjesti autobussiliikenteen alueelle.

1938

Peräti 1500 hengen juhlayleisö vietti kanssamme viisivuotissynttäreitä. Osallistuttiin Uudenmaan ruotsinkielisen puutar-

haliiton juhlanäyttelyyn Messuhallissa, ja kotiin tuotiin kunniapalkinto.

Poluille saatiin nimikilvet ja majoille numerolaatat. Hankittiin kovaäänislaitteet. Perustettiin poikien pallokerho. Käytiin Tampereella puutarhanäyttelyssä sekä kaikissa siirtolapuutarhoissa siellä. Puille ja pensaille syydettiin peräti kolme yhteisruiskutusta. Helsingin siirtolapuutarhojen aluetoimikunta perustettiin. Oulunkylän siirtolapuutarhan syntyminen noteerattiin pöytäkirjassa.

1939

Marjoista saatiin mahtava sato. Juurikasviljely edelleen taka-alalla. Hedelmien laatu hyvä. Ensikiireessä ja tietämättömyydessä hankittuja heikkosatoisia lajeja hävitettiin. Järjestettiin hedelmäpuiden leikkaukskurssit.

Merivedestä kasteluvettä

■ Suodatinlaitoksemme ansaitsee sekin tulla historianlehdille. Suodatinlaitos seisoi mäellä Kokkopaikan yläpuolella, ja sen betoniset osat seisovat siellä vieläkin. Merivesi pumpattiin tuohon torniin, jossa vedestä suodattui suola pois ja se oli kellovillista tulemaan putkien kautta edelleen puutarhamme kasteluvodeksi. Kuulema hiekka oli suodatinsysteemin päällementti.

Juomavesi taas otettiin kaivosta, joka sijaitsi nykyisellä leikkikentällä puhelin-kopin vieressä. Juomavesikaivo tyrehtyi 1947, mutta seuraavana kesänä alkoi pintajohtoja pitkin tulla kaupungin vesi puutarhaan, jolloin suodatinlaitoskin kävi tarpeettomaksi.

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

Kaupunki osoitti alueellemme vakinaisen työntekijän. Samalla hän oli järjestyksenvalvoja, sillä päiväsaikaan useimmat vanhemmat olivat ansiotyössä ja lapset yksin kotona.

Retket Kotkaan ja Turkuun. Lasten radioillat jatkuivat. Ammunta ja kroketti suosituimmat urheilulajit aikuisilla.

Saunasuunnitelmat edistyivät: Kesäsauna Oy perustettiin, peruspääoma 45000 mk merkittiin, rakennustyöt ja piirustukset hyväksyttiin. Alkanut talvisota keskeytti kuitenkin toteutuksen.

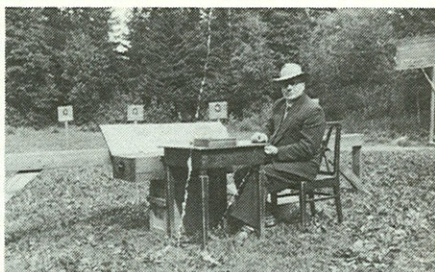

Foto: Elovaaran albumi

Kallen kausi

■ Kauimmin eli kymmenen vuotta veti yhdistyksemme puheenjohtajuutta Viljamaan Kalle, vuodet 1944–54. Kalle oli kantava voima monessa muussakin, ei vähiten saunan isännöimisessä. Kalle Viljamaa on toistaiseksi ainoa herttoniemäinen viljelijä, jolle on myönnetty SSPL:n kultainen ansiomerkki.

Kuvassamme Kalle yhdessä monista toiminnoistaan, ammuntakilpailun 'erotuomarina'. Kuva on otettu pelikentälämme kesällä 1952, olympiavuotena.

1940

Riveistämme meni ensimmäiset 2 sodassa kaatunutta. Maaliskuussa väkirauha. Pulaa kaikesta, siemenistäkin. Ruotsin vihreäpuukalat lahjoittivat siemeniä. Todettiin Lyytikkälän siirtolapuutarhan jääneen luovutetulle alueelle.

408 kpl alueen hedelmäpuista tuhoutui – 86 jäi henkiin (punakanelit, antonovkat ja lepaanvaliot). Pensaista ja perennoista säilyi pieni osa. Ensimmäinen uimakoulu pidettiin, ja päättäjäisissä 66 lasta antoi uhkean uimanyltyksen. Maan antimia vietiin sairaaloihin. Sotainvalideja kutsuttiin kylään. Pidettiin tuoremehun valmistuskurssit.

Sauna valmistui osakeyhtiön rakennuttamana. Talkooväki auttoi kovasti. Yhdistys sijoitti 10000 mk, osakkeita merkittiin

Pipsa ja Markus-setä

■ Herttonomien joukossa on vuosien saatossa ollut useitakin julkkiksia, vaan herttaisain heistä lienee *Suomisen Pipsa* alias *Maire Suvanto*. Vanavedessään hän vei muitakin puutarhamme lapsia Suomen Perheen filmauskohtauksiin, mutta mieleenpainuvinta lapsista varmaan oli, kun itse Markus-setä radioautoineen saapui siirtolapuutarhaan pitämään Lastentuntia Pipsan ja muun lapsiston kanssa. *Markus-setän lastentunnit* olivat 40-lu-

30000 mk ja loput 110000 mk saatiin lainoina.

Ensimmäinen yhteisjoulujuhla.

Parikymmentä majaa vaihtoi omistajaa.

1941

Kesän toiminta oli valmiiksi suunniteltu, mutta jatkosodan syttyminen vei miehet juhanukseksi. Paljon lahjoja veivät viljelijät sairaaloihin. Elisabeth Kochillekin lahja, täytti 50.

Pitkä ankara kuivuus. Marjasato silti loistava, juuressato kohtalainen ja tarve kova. Kaniit, porsaasat ja lampaasat saapuivat siirtolapuutarhaan.

1942

'Taistelu olemassaolosta' jatkui. Viljelyluentoja saatiin aikaiseksi. Sateinen kesä lihotti juurekset ja homehdutti mansikat. Sokerijuurikas ja sikuri uusia palstatulok-

Foto: Elovaaran albumi

vulla instituutio maassamme.

Kuvamme on tästä tapahtumasta. Markus-setän (*Markus Rautio*) vieressä mikrofonin takana 'Pipsa'. Joukossa myös *Liisa Vaapi*, joka vieläkin kuuluu puutarhamme viljelijöihin. Liisa muistaa riemukkaina myös ne *omatekoiset* lastentunnit, joita puutarhassa vierailun jälkeen innoituttiin pitämään: kovaäänisen kautta Riiheltä lapset esiintyivät koko kylälle.

Pipsakin on vielä hengessä mukana: logonimi Maire Aarniona hän on 50-vuotisjuhlassamme sekä kutsuvieraana että ohjelman suorittajana.

kaita. Lisäperunamaita hankittiin. Puutarhan erinomaisuus kaupungissa tuli esille selvemmin kuin koskaan ennen.

Retkeiltiin Naantaliin ja Kultarantaan.

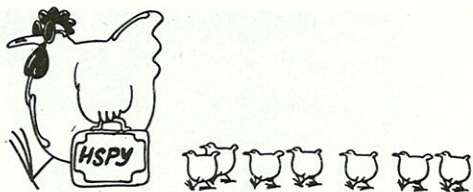
1943

Kymmenvuotispäivää vietettiin. Kymmenes kesä näet menossa. Lapset esittivät ohjelman. Aikuiset vieraineen laivalla Korkeasaaren ravintolaan... Arpajaiset tuottivat poikkeuksellisen hyvin.

1944

Saunasta nautittiin kuutena päivänä viikossa ja saunakassa pursuili. Rakennuksen vintille asennettiin kuumavesisäiliö. Kovaäänislaite levyineen tuhoutui pommituksissa. Perinteistä juhannusjuhlaa ei vietetty. Elojuhlat pidettiin. Mansikoista paras sato. Uutta oli siipikarjan tepastelu alueella.

Vetäjiä

■ Puutarhassamme ei ole johtokuntaa tai hallitusta, vaan kotoisesti toimikunta, jossa yhteensä yhdeksän jäsentä. Toimikunnilla on 50 vuoden kuluessa ehtinyt olla kuusitoista puheenjohtajaa. Seuraavasti: 1934–35 A. Katra, 1936–43 V. Puska, 1944–54 K. Viljamaa, 1955 A. Helenius, 1956–60 J. Koivistoinen, 1961 U. Pirhonen, 1962–63 A. Lehti, 1964–65 K. Valaste, 1966–68 A. Lehti, 1969–70 M. Javanainen, 1971 K. Siljander, 1972 P. Johansson, 1973 T. Viherluoto, 1974–75 M. Elolampi, 1976–78 U. Väljä, 1979–80 M. Stenberg ja 1981 - edelleen (-84) E. Auvinen.

Pisimmän sihteerikauden toimikunnissa ovat uurastaneet H. Hurtti (11 vuotta)

sekä tämänhetkinen sihteerimme Pirkko Tirkkonen, jolla on yhdeksäs vuosi täytynyt. Hänen kauteltaan on erityisesti mainittava hieno suhdetoiminta kaupunkiin päin.

Rahastonhoitajissa ei ole näin ylivoimaisia henkilöitä mitä toimintavuosien määrään tulee. Kauimmin taloutta hoiteli Unto Väljä, 7 vuotta.

Sekä sihteeireitä että rahastonhoitajia on kumpiakin ollut sama määrä, 21.

Nyt kesällä -84 toimikunnassa ovat: Erkki Auvinen pj., Kalevi Tirkkonen vpj., Pirkko Tirkkonen siht., Aune Elolampi rah.hoit., Johan Marttila, Arto Pietikäinen, Kaisa Pulkkinen, Aarno Saarinen, Erik Wallin.

Lippu ja viiri

Värit: pohja vihreä, kulmakukat valkoinen, kukkaympyrä keltainen ja punainen, vaakuna ja teksti keltainen.

■ Yhdistyksen lippu ja viiri vihittiin ja otettiin käyttöön 25-vuotisjuhlilla 1959. Kummassakin sama teema. Suunnittelija: K. V. Andersson. Kolmelletoista herttonomille ojnetaan viiri 50-vuotisjuhlissa.

1934-HSPY-1984

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

1945

Sodaton kesä! Väkilannoitteiden saanti vähäistä mutta luujauhoa saatiin iso erä (jälkipolvi sanoo: onneksi!). Retkeilypäivän 800 vierasta kestitettiin hernerokalla (liitto kustansi) sekä korvikekahvein, marjoin ja kylvetyksin. Maksullinen talvivarhoitiointi aloitettiin. Balettikerho otti ensiaskeleensa. Talviomenasta kiitettävä sato.

Alueen asukasmäärä 572 henkilöä. Alkuperäisviljelijöitä 95.

1946

Anottiin lupaa liittyä kaupungin vesijohdoverkostoon. Ruiskutuksia ja väkilannoitteita lisättiin entisestään. Kasvitautit lisääntyivät entisestään. Karjaa oli ennätysmäärä.

Kesäkaupamme toimi 48 vuotta

■ Puutarhassamme sijaitsi syntyessään maaseudun rauhassa kaukana palvelupisteistä. Lähikauppa katsottiin suorastaan välttämättömäksi. Ja sitä se olikin. Neuvottelujen tuloksena Elanto rakensi pääportin edustalle pienen kauppakojun kesällä 1934. Sittenkin kaupparakennusta kahdesti laajennettiin. Asiakasjonoja muodostui ulkopuolelle varsinkin pulavuosina. Joskus toimikunta joutui patistamaan liikettä parantamaan valikoimiaan. Useimmiten oltiin tyytyväisiä. Herttoniemen ostoskeskuksen perustamisen jälkeenkin Kesäelantomme palveli vielä vuosia, mutta asiakaskunta pieneni kesäkesältä. Viimein syksyllä 1982 Kesäelanto sulki ovensa lopullisesti. Puinen rakennus on nyt vuokrattu Veikko ja Lahja Hurstille, jotka varastoivat pakkaan hyvänte-

Piirros: Kauppias-lehden mukaelma

keväisyystarvikkeita jakaakseen niitä kaupungin tarvitseville. Nämä asiakkaat eivät itse asioi paikan päällä. Talo on viime kesänä maalattu freesiänkeltaiseksi.

Poikakerho perustettiin tyttökerhon lisäksi. Neljä uimamaisteria valmistui alemmista 'oppiarvoista' puhumattakaan. Kerhotoimintaan yhdistys käytti 11 000 mk, josta 7 000 mk saatiin kaupungilta. Sauna tuotti 2 500 mk aukiolopäivää kohden. Siellä aloitettiin suuritoinen lousinta kuumavesikattilahuonetta varten.

Marjanien siirtolapuutarha nousi 'parin kivenheiton' päähän.

1947

Kotieläinten pitokielto astui voimaan ja näin loppuivat lasten talkoopaimenvuorot heidän kaikkien suureksi pettymykseksi. Pakkanen vei taas luumupuut. Autobussiliikenne alueelle avattiin jälleen. Juomavesikaivo tyrehtyi kokonaan.

Aluetoimikunnan kesäjuhlasta puutarhassamme tuli tuhannen ihmisen massatapahtuma. Tästäkin lienee johtunut, että kesäsaunassa kylpijiä oli ennätysmäärä, yli 19 000.

Retkeiltiin Lahteen siirtolapuutarhaan, jota ei enää ole.

1948

'Kaupungin vettä' alkoi virrata alueelle.

Yhdistys lähetti kirjeitä: kaupungilta pyydettiin lisää bussivuoroja sekä saunan vierustonttia pesutupaa varten, ja kivinokkalaisia pyydettiin kulkemaan teltoilleen muita teitä kuin alueemme läpi. Retki Tampereelle. Talvivarhoitiointi lopetettiin. 3 000 kiloa väkilanttoja kylvettiin alueelle. Lastenkerho esitti itsetehdyn satunäytelmän.

1949

Puutarhassamme filmattiin lyhytelokuvaa. Kesäelantoa hoputettiin parantamaan valikoimiaan. Pohjoismaiseen puutarhanäyttelyyn Messuhallissa osallistuttiin. Retkeiltiin Poriin. Puutarhaopillinen elokuvailta Riihellä sai viljalti aplodeja. Sekakuoro aloitti innokkaasti. Saunaan tehtiin suihkut. Viitoja myytiin 4 000 kpl.

1950

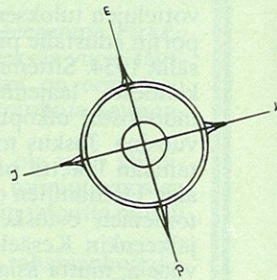
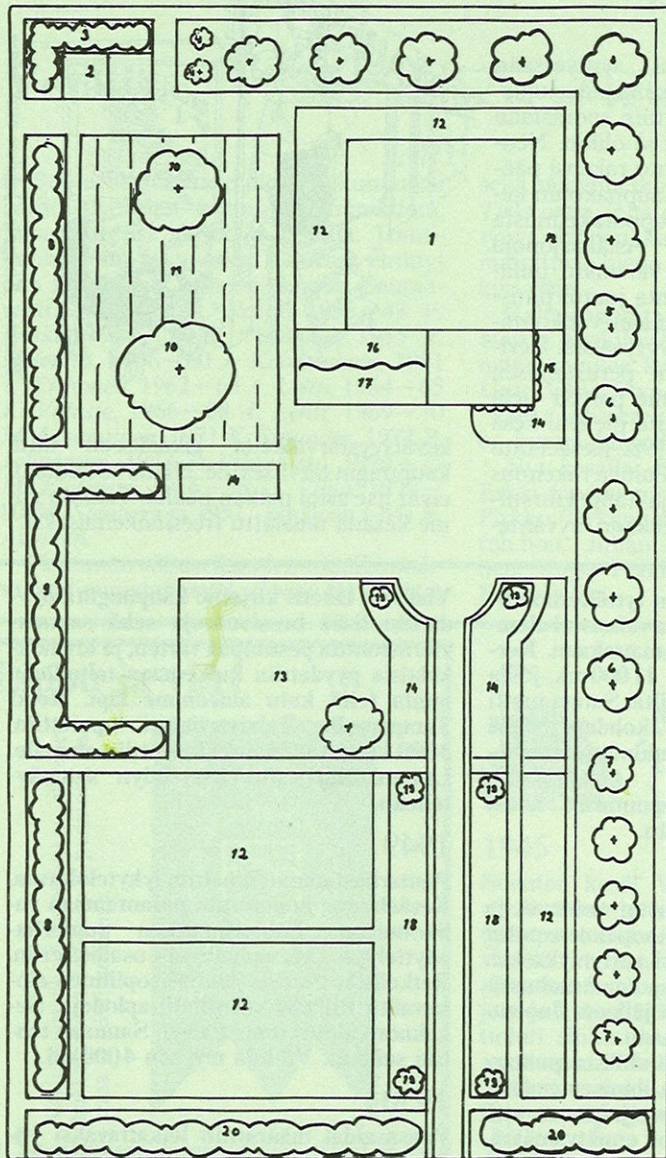
Pensasaidat määrättiin leikattavaksi yhden metrin mataluuteen. Kesäsauna Oy tarjosi kymmenvuotispäivänään 13.8. ilmaiset löylyt ja virvokkeet. Matkattiin Tukholmaan.

Alueen 182 palstanhaltijasta yhdistykseen kuului 181.

VILJELYSEHDOTUS SIIRTOLAPUUTARHAN PALSTAA

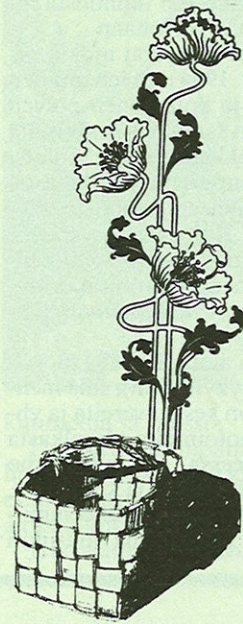
VARTEN *Herttoniemen puut. N:o 62*

Istutusluettelo

- 1 Ruohomägi
- 2 Kompasti
- 3 *Coronilla arborescens*
- 4 *Rosa rugosa*
- 5 Musta viinimarjapensaita
- 6 *Rosa* " " "
- 7 *Karviais* " " "
- 8 *Yucca*
- 9 *Syringa vulgaris*
- 10 *Omenapuu* *I Transparente Blanche*
- 11 Mansikkamaa
- 12 *Hei Pii kasveja*
- 13 Puuhokien tta
- 14 Yksivuotisia kukkia
- 15 *Lonicera caprifolium*
- 16 *Isidoro aspera*
- 17 Erilaisia matalia monivuotisia kukkia
- 18 *Hydr decussata*
- 19 *Crataegus prunifolia*
- 20 *Rosa rugosa*

Helsinki 6.4.1934
Elisabeth Koch
382

Kuinka palstat suunniteltiin

■ Yksi (ja yleinen) tapa oli pyytää konsulentti Elisabeth Kochilta viljelysehdotus. Neiti Koch, siirtolapuutarhojen monivuotinen äitihahmo, piti myös lukuisia viljelyluentoja reviereissään. Ohessa alkuperäinen kaavio istutusluetteloineen huhtikuulta 1934. Nti Koch suunnitteli sen palsta 62:n haltijoiden tilauksesta. Valokuvassa sama palsta mökkeineen; nyt majassa on lasikuisti. Palstaa asuttaa sama perhe vieläkin, nyt kolmannessa polvessa.

40 % päätoimittajista tämän puutarhan 'tuotetta'

■ Herttoniemen spy:n historiikkiin liittyy SIIRTOLAPUUTARHA-lehti kiinteämmin kuin minkään muun siirtolapuutarhan. Lehden nyt 49-vuotisen taipaleen aikana nimittäin neljä sen päätoimittajaa on tullut juuri Herttoniemen viherpeukaloiden keskuudesta. Kaikkiaan on lehdehteossa ollut kymmenen päätoimittajaa, joten 40 prosenttia heistä on ollut meiltä. Nämä 'herttonomi-päätoimittajat' ovat *Sylvi-Kyllikki Kilpi* 1937–39, *Emil Tuomi* 1940–42, *Antero Nevaja* 1949–56 ja *Marjuska Helanko* vuoden 1981 alusta edelleen. Lisäksi lehden toimitusneuvostoon on kuulunut herttoniemeläisiä, muun muassa sanomalehtimies ja poliitikko *Eino Kilpi*, joka tuon siirtolapuutarhalaisen toimitusneuvoston jäsenyyden 'ohessa' hoiti myös valtakunnan sosiaaliministerin, opetusministerin ja sisäministerin tehtäviä, viimeainittuja toki peräjälkeen, ei yhtäaika! Hänen puolisonsa *Sylvi-Kyllikki*, filosofian maisteri koulutukseltaan ja Sörkan tyttö hengeltään, taas hoiti lehtemme päätoimittajan hommat kansanedustajan ammatistaan käsin. *Sylvi-Kyllikki Kilpi* muuten täyttää nyt v. 1984 kunniakkaat 85 vuotta. Onnittelut ja kiitokset meneestä sinne Käpyrinteen vanhainkotiin tämänkin tekstin välityksellä!

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

1951

Vihdoin saatiin autot osoitettua muualle kuin lasten leikkikentälle: kaupunki rakensi enemmän pysäköintitilaa kaupan edustalle. Viljelijät eivät halunneet enem-

■ Oheisen muisteluksen kirjoittaja on paljasjalkainen ja jo kolmannen polven hertsikalainen, Kaiju. Kuvamme on otettu parikymmentä vuotta sitten puutarhamme Asteripolulta. Kaiju oikealla, sitten Idamummo ja Kille-kissa. Oli toukokuu, narsissien aika.

Mitä oli ennen Hertsikaa?

□ Minun kohdallani ei mitään, sillä olen paljasjalkainen stadilainen ja viettänyt kaikki kesäni Herttoniemen siirtolapuutarha-alueella nauttien sen luonnosta aikaisesta keväästä syksymyöhään.

Äitini vanhemmat ryhtyivät mökin rakentamispuuhaan v. 1934 monien muiden tapaan, joten olen jo kolmannen polven mökkiläinen. Silloin tämä nyt keskeisellä paikalla oleva mökkialueemme sijaitsi melko kaukana kaupungin keskustasta. Muistan itsekin käyneeni nykyisin täyteen rakennetussa Kulosaarissa mustikoita poimimassa kuin maalla ikään. Oli pa meillä kunnollinen uimarantakin nykyisen Kipparlahden venesataman paikalla.

Keväällä aikaisin aloin odotella mökille muuttoa (kuten nykyisinkin), sillä meillä tenavilla oli paljon kesäkavereita ja yhteisiä puuhia. Kerhotoiminta oli vilkasta 50–60-luvun taitteessa. Oli tyttökerho pienemmille, jossa leikittiin ja kilpailtiin, sekä nuorisokerho vähän varttuneemmille, jonka toiminta oli lähinnä musiikin

pää kuin yhden pakkoruiskutuksen. Ruis-
kutusveloitus perustui edelleen palstan
puiden ja pensaiden 'päälukuun'.

Verotusuhka sai pöytäkirjanpitäjän
ylistämään siirtolapuutarhailua kesänvie-
toksi joka "takaa henkisesti ja fyysisesti
terveemmän elämisen tänä aikana, koi-
tuen näin ollen yhteiskunnalle huomatta-
vaksi hyödyksi".

Sekakuoromme kävi laulamassa Elisa-
bethin merkkipäivänä, liittokokouksessa
Säätytalolla ja Aluetoimikunnan uuden-
vuoden juhlassa. Kanttori Himasella tah-

Foto: Kuusiston albumi

kuuntelua ja tanssia.

Nyt varttuneempina kesän odotukseen liittyy tietenkin kukkien ja vihannesten esikasvatusta, jotta saisi pihapiirinsä ajoissa kukoistamaan.

Harrastustoimintahan ei Hertsikassa

nykyisin ole kovin vilkasta, mutta kuluu-
han se vapaa-aika omaa tonttia tonkiessa
ja naapurien kanssa seurustellessa tai sa-
depäivän sattussa puuhellan lämmöstä
nauttien. Joten mitäpä jälkeen Hertsikan?
– kl

tipuikko. Kotkalaiset ilahduttivat käynnil-
lään. Saunalahden kaatopaikan (aivan:
kaatopaikaksi sitä kutsuttiin) väärinkäyt-
täjät saivat rapiskaa.

Saunassa uusittiin molemmat kiukaat.
Kummipoika Jaakko Sandvikille luovutti
yhdistys kummitilin varat, 15924 mk.

1952

Emil Tuomi kutsuttiin yhdistyksen ensim-
mäiseksi kunnia- ja vapaajäseneksi. Ret-
keiltiin onnistuneesti Kuopiossa. Toimin-
ta olympiavuoden johdosta piskuista.

Edustaja mukana liiton Tanskanmatkalla.
Uutta uimarantaa haaveiltiin. Uudet
järjestyssäännöt tulivat. Sähkökysymys
hiersi toimikunnan mieltä. Sekakuoro lau-
loi sokeainkoulun juhlassa ja sp-kongres-
sin päättäjaisissä Kulosaaren Kasinolla.

1953

Kanttori I. Himanen jätti ansiokkaasti ve-
tämänsä kuoronjohtajuuden musiikkikap-
teeni Artturi Ropelle. Mieskuorokin pe-
rustettiin. Hampurin puutarhanäyttelyssä
käytiin. Kesäsaunan tuotto pikkuhiljaa

Mökkielämää poikkeustilan aikana (1941 – 45)

■ Mökeille tultiin asumaan jo toukuun alussa ja pois muutettiin vasta syyslokakuulla. Kaupunkiasunnot olivat siihen aikaan erityisen ahtaita ja jotkut vuokrasivat asuntonsa kesäajaksi pois. Alueemme säästy pommituksilta. Vain ilmanpaineet ja sirpaleet särkivät joitakin ikkunoita. Pommitusten ajaksi suojautettiin Kulosaaren kartanon perunakelariin tai lähimetsiin.

Koulua käytiin Helsingissä pyörillä, joita niitäkin oli verrattain vähän, tai Kulosaaresta raitiovaunulla KB.

Kotieläinten pitoon saatiin poikkeuslupa. Oli kanoja, lampaita, sikoja ja kaneja. Lampaat ja siat asuivat aidatulla laitumella ja karsinoissa Riihen vieressä olevalla pelikentällä. Eläimiä vartioitiin yöstä päivää – monet ulkopuoliset näet olivat myös paistintarpeessa. Sopimaton ruokinta (liiallinenkin?) kostautui usein: sattui nk. ähkykuolemia. Eläinten syysteurastus tapahtui Riihen nurkkakivetyksillä.

Normaalien juuresten ja marjojen lisäksi viljeltiin tupakkaa, sokerijuurikasta ja sikuria. Palkokasveilla korvattiin vaikeasaantinen liha. (Nykyisin sanovat monet tuota "korviketta" jopa lihaa paremmaksi). Viljelytyöt kuten muutkin hommat olivat naisväen harteilla. Miehillä oli omat hommansa rintamalla. Palstat olivat täysviljeltyjä. Nurmikoita ei näkynyt.

Mökkien kellarit olivat juures-, hillo- ja mehuvarastoina talviajankin. Kellarissa palava lamppu esti jäätyneen (sähkö tuli silloin alueelle vuoden ympäri), ja lisäksi laarit katettiin kaisloilla. Omenasadot olivat olemattomat, koska talvisodan aikaiset pakkaset ja myös kuivuus veivät lähes kaikki omenapuut.

Puutteellisesta venekannasta huolimatta kalastettiin paljon. Rantaongintakin nimittäin tuotti tuloksia. Lähivedet olivat silloin vielä puhtaita ja kalaisia.

Portinvieri-Elannosta sai kortilla kaikkia säännöstelyn aikaisia tuotteita mitä

Fotot: Rouvisen albumi

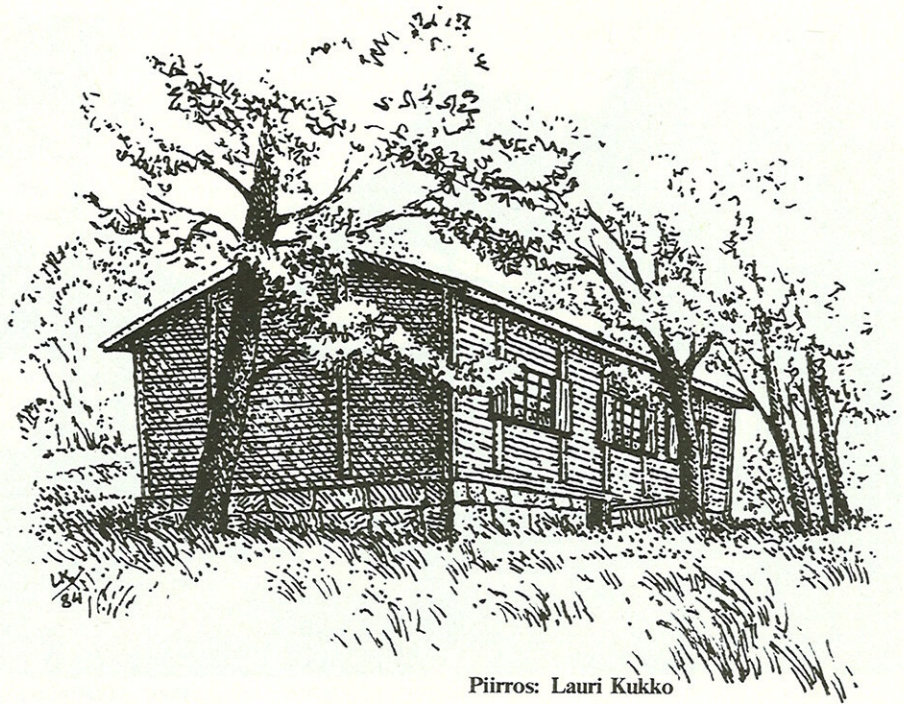

muistakin kaupoista. Ruokajonot olivat toivottoman pitkiä ja hitaita – mutta niin oli muissakin kaupoissa.

Kesäsaunamme lämmitettiin joka arkipäivä. Riihellä vietettiin viikonloppuilta. Ohjelman suorittajia riitti yllin kyllin ja oli pakkokin, sillä vallitsi sodan-aikainen tanssikielto.

Lähimetsät koluttiin tyhjiksi sienistä ja marjoista. Turhia risuja ja käpyjäkään ei metsissä näkynyt, sillä niillä hoidettiin puulämmitykset.

Kaikki puutarhan asukkaat olivat tuttuja keskenään. Talkoohenki ja omalla tavallaan sotatila yhdistivät. -jn/mh

Piirros: Lauri Kukko

Riihemme rinnalla olemme uudiskylä

■ Riihi, kuten kerhotoaloomme kutsumme, ei alunperin olekaan riihi, vaan tupakkalato. Amanuessi Leena Arkio Helsingin kaupunginmuseosta arvelee sen rakennusvuodeksi noin 1750. Siellä pitkien puiden päällä kuivateltiin Kulosaaren kartanon tupakkilehtiä noin vuosisadan ajan, kunnes tupakat rupesivat tulemaan ulkomailta. Viime vuosisadalla tupakkalatomme todella toimikin viljan kuivatuspaikkana, siis riiehenä. Itse Kulosaaren tila, jonka entisillä pelloilla siirtolapuutarhamme sijaitsee, on suomalaisittain "ikivanha" – keskiaikaisia ratsutiloja.

Riihemme kuuluu onneksi suojeltaviin kohteisiin. Muutoin yhdistys olisi jo pilannut sen: rakentanut välikattoa, päällystännyt sisäseinä levyillä ja ehkä vetänyt muovitapettia. Näin uhkea hirsirakennus olisi menettänyt hengittävyytensä ja alkanut mädäntyä. Leena Arkio vakuuttaa,

että kunnioituksella hoidettuna Riihi/tupakkalato kestää pystyssä toiset 200 vuotta.

Kunnioitukseen kuuluu, että korjaukset tehdään vanhalla hyvällä puulla, ei nykyisin lannoittein kasvaneilla puilla, sanoo amanuessi Arkio. Kun riihen seinät pari vuotta sitten paikattiin muutamista kohdista, saatiin aineksiksi vanhaa hirttä puretusta talosta. Sen ulkomaalaus on museoihmisten mukaan aina tehtävä punamullalla.

Erittäin tärkeää vanhojen puutalojen hoidossa on pitää katto vuotamattomana. Jos kosteus pääsee sitä kautta rakenteisiin, on tuhoutuminen varma.

Arvokkaasti katselee "uudiskyläänsä" kukkulapaikaltaan, vaahterien siimeksestä, kolmatta sataansa käyvä Riihemme, palvelen yhtä sopeutuvasti niin kirkkona, diskona kuin kokoustupana. Ja erikoisesti tänä vuonna myös "juhlaravintolana". Me viihdymme historian ja savun patinoimien seiniesi sisällä, vanha kunnan Riihi!

Foto: HSPY:n arkisto

Osakeyhtiöstä puutarhasaunaksi

■ Kuvassamme ei ole luksushuvila vaan Kesäsauna Oy:n saunarakennus, joka herttoniemeläisten siirtolapuutarhaviljelijöiden toimesta nostatettiin alulle 1939. Paitsi kokoa ja näköä saunalla on laatua. Kaupungin parhaita saunoja.

Teknisiä parannuksia vuosien mittaan tehtiin tiuhaan, aina kaakeloituihin suihkukoppeihin asti. Oli myös saunottajat, myytiin vihtaa, pyyhettä ja virvoketta. Parhaina kesinä sauna oli auki noin satana päivänä kesäkaudessa ja kävijöitä oli parikymmentä tuhatta. Yhtiöllä meni hyvin. Toimitsijat pääsivät palkoille ja vapaalipuille ja ilmaiskahveille (pula-aika!). Osinkoja ei jaettu. Rahaa lahjoitettiin siirtolapuutarhayhdistykselle ”mainostarkoituksissa” tai ”nuorisotyön hyväksi”. Itse rakennus kaikinensa huollettiin hyvin.

Huolestunutta sävyä alkaa pöytäkir-

joissa näkyä 50-luvun puolivälin jälkeen. Kylpijät vähenivät, katetuotto pieneni. Tilan vuokraaminen talvisin avantouimareille kohensi kassaa hieman. Tositapion tilinpäätöksiä koettiin vasta viime vuosina, ja 1982 Kesäsauna Oy päättikin lahjoittaa rakennuksen HSPY:lle ja myydä paperiyhtiön pois.

Mainio saunamme lämpiää edelleen ja löylyt ovat lyömättömät edelleen, niin kuin vain puulämmityksellä saadaan. Kokoa saunalla on turhankin kanssa, eihän siellä enää kylve kuin oma väki ja siitäkkin pieni kantajoukko.

Mutta kuka tietää, saunalla voi olla Uusi Tuleminen edessä päin.

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

laskeutumassa, mutta ”ei syytä huoleen, sauna kyllä kannattaa itsensä”, lupaa pöytäkirja.

1954

Sähkökysymys sai vastauksen, tosin yhdistykselle epäedullisen: kaupunki ei luovuttanut osallistua kustannuksiin. Perustettiin sähkörahasto. Jyväskylässä käväistiin. Tyttöjen kerhoa veti taas veteraani Salmisen Kerttu, pojat juoksivat ohjaajatta.

Nuoriso kunnosti nurmipelikentän ja henkäisi eloon kroketinpelun; välillä kroketia lyötiin taskulamppujen valossa. Puutarhamme sanoitettiin ja sävellettiin marssilaulu, omin voimin.

1955

Aluejärjestön juhlassa ensi kertaa henkiset kilpailut. Herttoniemi isäntänä ja voitto kotiin. Juhlan rahallinenkin tuotto ennätyksellinen. Samoin vesilasku. Suunaton kuivuus sai monet kastelemaan öisinkin. Pöytäkirjan laatija herkesi narisemaan: ”Viljelijäin olisi syytä harkita, kuinka paljon kannattaa kastella muutamaa vaivaista omenapuuta”. (Kuulopuheen mukaan joku viljelijä leiskautti myöhemmässä kokouksessa ruiskutuspykälän kohdalla: ”Yhdistyksen olisi syytä harkita, kuinka paljon kannattaa ruiskuttaa muutamaa vaivaista omenapuuta”.)

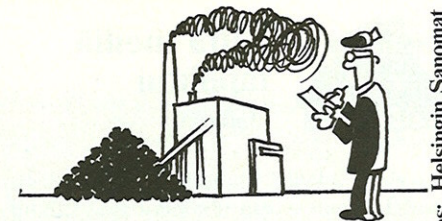
Kaupungilta lupaus aidasta puutarhan ja Kivonkan välille. Huvitoimikuntaa ei saatu ollenkaan kokoon. Peräti 25 majaa myytiin. Kuorot kukoistivat.

1956

Retket Tampereelle ja Hämeenlinnaan. Lapset kerhoilivat ilman ohjaajia. Yhdistystoiminnasta viljelijät eivät oikein jaksaneet innostua. Saunankulutuksessa merkittävää vähenemistä.

1957

Pöytäkirjan mukaan ”havaittavissa vä-

Piirros: Helsingin Sanomat

Länsirintamalta kuuluu uutta

■ Surullisen kuuluisa Kyläsaaren jätteenpolttolaitos valmistui 1961 ja alkoi tupruttaa savujaan alkuvuodesta 1962. Koska maassamme yleisimmin tuulee lännestä, tuntuivat nuo noet ja hajut Herttoniemessäkin. Viljelijät huomasivat marjansa entistä mustemmiksi satoa korjatessaan, esimerkiksi. Päätäväisen yleisen painostuksen vuoksi (Hermannin-Vallila-seura lienee ollut painostajista ponttevin) polttolaitos vihdoin lakkautettiin toiminnasta syksyllä 1983. Puutarhamme ja koko pääkaupunkiseudun puolesta olemme siitä ratkiriemastuneita.

symyksen merkkejä”. Nuorison urheilutoiminta kuitenkin ”ennätysmäisen vilkasta”. Kotkaan tehtiin taas mukava retki. Kuoroista vain lapsikuoro toimi.

1958

60 viherpeukaloa vieraili Tukholmasta käsin. Nuoriso urheilukilpaili voittoisasti. Lapsisto vieraili Korkeasaarissa. Saunan suihkukopit päällystettiin kaakeleilla.

1959

Yhdistyksen lippu vihittiin. Uusi viirikin otettiin käyttöön. 25 vuotta tuli täyteen. Sähköverkosto uusittiin, ja kaupunki avusti kuin avustikin 25 prosentilla. Istutettiin Korelan lahja, hortensia, Riihen läheisyyteen. Retki Lepaalle. Saunan vuosi ensi kertaa tappiollinen. Ensi kertaa kaikki 182 palstanhaltijaa kuuluivat yhdistykseen.

1960

Kesäsäät mieluisat. Sähköurakka numero kaksi aloitettiin. Viisi luentotilaisuutta

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

kasvienhoidosta. Elojuhlien ohjelma kautaltaan maksettua ulkopuolista. Talviuimarit kohensivat saunabudjettia.

1961

Lapset kävivät Vierumäellä. Sulkurannan retkeilypäivillä ei kukaan.

1962

Sää mänttiä, mökeillä vain pistäydettiin. Riihen kalustoa maalattiin, soraa tuotiin edustalle. Harvialaan matkattiin.

1963

Tulppaaninsipulikampanja pyyhälsi puutarhassa. Kukkaismatkalla käytiin Hollannissakin. Sopimus kaupungin Siirtolapuutarhatoimiston kanssa: palavat roskat saa viedä kokkopaikalle. Allan-setä ohjaili nuorisolle naamiaiset ja mammoille äitienjuhlan. Kuutamomatka Kaunissaareen. Kiintoisia neuvontatilaisuuksia filmeen.

Sade, tuuli ja pakkanen ehtivät korjata sadon ennen viljelijöitä...

1964

Kesä oli lempeä ja viljelijätkin. Tosin siirtyminen kolmeen ruiskutukseen aiheutti kritiikkiä. Vettä virtasi letkuista kun tavalta ei. Maarianhaminaan seilattiin.

1965

Kokouksissa keskimäärin 60 viljelijää – ja sitä pidettiin laimeana osanottona... Pyyhkäykset lapsille ensi kerran. Tenavat myös risteilivät moottoriveneellä lähisaaristossa ja tykkäsivät. Yhdistyksen talous mainitaan kohentuneeksi.

1966

Sato erinomainen. Neljä valonheitintä asennettiin leikkikentälle. Seurakuntalaisuus Riihellä ensi kerran.

Jätteet mullaksi vai tuhkakksi?

■ Kuva on 80-luvulta ja täyttää tätä päivää. Puuperäisiä roskia poltetaan Kokkopaikallamme muulloinkin kuin juhannuksena. Neljä-viisikin kertaa kesässä. Polttajille nostamme hattua, se on totinen puuha.

Ennen vanhaan kokkorantaamme kutsuttiin kaatopaikaksi. Sinne heitettiin puutarhastamme jäte kuin jäte. Jos nykyaika on siirtolapuutarhaamme jotain parannuksia tuonut, niin tämä on kyllä niitä parhaasta päästä: jätehuoltomme on kehittynyt.

Mutta. Kehittymisen varaa on vielä. Miksi polttaisimme korvaamattomat kompostiainekset? Kun seuraavaa historiikkia kirjoitetaan, on yhdistys varmaan hankkinut moottorikäyttöisen oksasilpurin ja organisoinut yhteiskompostit. Monet talousjätteetkin rikastuttaisivat kompostia. Nyt ne lemuavat jätelaatikoissa, joiden poiskuljetuksesta maksamme kaupungille.

1967

Kirjaukset kadonneet.

1968

Vuokrasopimus uusittiin. Lentokenttä ja Peikkometsä lastenretken kohteet. Riihellä syksyllä patikkaretki, hernerokkaa ja tanssia jälkiruoaksi.

1969

Pöytäkirjat kadonneet.

1970

Talkoilla siistittiin tienoot Aluejärjestön juhlien tulla. Leningradissa ja Tallinnassa käytiin.

1971

Yhdistys osti moottorikäyttöisen ruohonleikkurin, pelikenttä kohennettiin rappiotalastaan. Osanotto kokouksiin kasvoi. 50–60-lukujen nihkeydestä tunnuttiin päässeeseen. Kiven päivänä patikoitiin satei-

Foto: Schalinin albumi

nessa luonnossa. Likomärkinä lusikoitiin keittoa Riihellä. Saunan kattilan lämmitys vaihdettiin öljylle – ei aavistettu tulevaa öljykriisiä.

1972

Intiaanikesä. 'Vanhojen tansseja' kokeiltiin. Metrotyömaa rymisteli puutarhan kaatoilla. Pisimmät retket suuntautuivat Moskovaan ja Budapestiin.

1973

Helletä piti taas. Pohjoispalstat jäivät toisinaan ilman vettä. Vesijohtoverkostomme alkujaan vinksahantanut asennus tuli räikeänä esille; asia päätettiin korjata. Jätehuolto järjestyi kaupungin kanssa mukavammin kuin siirtolapuutarhoissa yleensä. Monipuolisen kompostoinnin tärkeyttä ei vielä osattu korostaa. Biologiset tuulet eivät vielä pyyhkineet puutarhassamme.

1974

Satoi, satoi. Epätietoisuus vuokra-ajan

jatkumisesta toi lisäpilviä. Riihen keittiö rikastui astiakaapilla ja vanhalla sähköhellällä. 40 vuoden täyttymistä vietettiin 'vahvistetussa perhepiirissä'. Lahjaksi saatiin aurinkokello. Inflaatio jyskytti puutarhankin porteilla. Seitsemän alkuperäisviljelijää kukitettiin. Kunniajäseniksi kutsuttiin Ella Elovaara, Ilmari Luoto ja Elli Rouvinen. "Monivuotisten tappiollisten tulosten ja henkilökunnan puutteen vuoksi" saunan toiminta yleisenä laitoksena lopetettiin ja saunarakennus vuokrattiin yhdistykselle.

1975

Lämmintä. 'Mäkitupalaisetkin' saivat ventensä uuden johdon ansiosta. Jäsenten kesken tehtiin kysely aktiivoisuudesta. Vastausprosentti sentään 60. Kaupunginvaltuutetut ja yhdistysten edustajat koontuivat kuulemaan toisiaan. Hankittiin kuula ja lentopallo. Norjassa käytiin. Lama leijaili nurkissa.

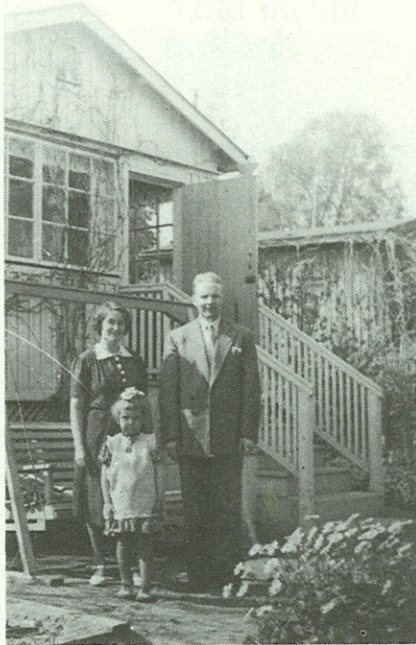

Foto: Nevajan albumi

Kerttu, Raili ja Antero Nevaja ja päiväkakkarat kesällä 1952 Herttoniemen siirtolapuutarhan Neilikkapolun mökillään.

loksi Neilikkapolulle mökkiin 161.
 ■ Nevaja on aikoinaan tutkistellut alueemme menneisyyttä: ”Puutarhamme on osa 1400-luvulla perustettua tilaa, omistajina muun muassa Jägerholmin, Cronstedtin ja Bergholmin suvut, laajuus 760 hehtaaria josta peltoa 230 ha. Bergholmit myivät tilan Herttonäs Gods Ab:lle, ja tuolloin alue suunniteltiin pääasiassa teollisuuskäyttöön. 1920-luvulla alue siirtyi Helsingin kaupungille ja sille tehtiin täydellinen asemakaava.”

”Jostain testamentista olen kuullut huhuja, muttei siitä ole löytynyt todisteita. Testamentti olisi määrännyt niemme kansalaisten virkistyskäyttöön.”

”Yhteishenki ja innostus viljelijöiden kesken oli väkevä. Kokonrakennus juhannukseksi on jäänyt mieleen riemuista ylimpänä. Saunan vieriltä tapasimme rahdata vanhoja veneitä kokkopuiksi. Retkeilypäivillä ja muissa puheissani tapasin usein kehua ”Tämä on toiseksi parhain puutarha maassa”. No mikä se parhain?” kysyivät tietysti. ”Se on se teidän oma puutarha”, vastasin.”

”Voittajan tuntein selvisimme 50-luvulla kaupungin kaupanhieronnasta, kun se halusi lunastaa palstojamme Kipparlahden Silmukan tienpohjaksi. Pyysimme 40.000 mk vanhaa rahaa per mökki. Kalliina pitivät ja päättivätkin rakentaa korkean kivivallin tienpohjaksi, eikä yhtään mökkiä tarvinnut purkaa.”

”Öljykriisi uimarannallamme päättyi surullisemmin. Teimme valituksen Paa-sivaaran rasvapäästöistä. ”Se on puhdasta rasvaa, ei se vahingoita”, meille vastattiin.”

”Itäväylän rakentaminen katkaisi 50-luvun lopusta saunatiemme. Henkensä kaupalla loikkivat kylpijät saunalle. Myöhemmin teki kaupunki tunnelin tien ali.”

”Meillä oli mahtava kulttuurikausi yhden aikan. Oli huvimestari *Topi Gerdt*, musiikkimestari *Artturi Ropepoikineen* ja filmimestari *’Suomisen Pipsa’* ja muita.

Päiväkävelystä se alkoi

■ ■ Toistaiseksi vain kaksi henkilöä on kutsuttu SSPL:n kunniapuheenjohtajaksi liiton 54 toimintavuoden aikana. Toinen on Suomen siirtolapuutarhaliikkeen isäksi kutsuttu *EJ Reinilä* Tampereelta ja toinen Herttoniemen siirtolapuutarhassa vuodet 1941 – 59 viljellyt *Antero Nevaja*.

Kaikki alkoi sunnuntaikävelyistä. ”Herttonomiksi” ryhtynyt kansanedustaja *Anna Nevalainen* pyysi ystäviään *Kerttu* ja *Antero Nevajaa* patikkaretkelle siirtolapuutarhamökilleen. Näkemästään innoituneina Nevajat päättivät siltä seisomalta raapustaa ”halutaan ostaa” lapun puutarhan ilmoitustaululle. Ilmoitukseen vastasi muuan herra, joka kuinka ollakaan osoittautui samaksi, jolta Nevajat vähää aiemmin olivat ostaneet osakehuoneiston. Näin asettui nuoripari Kerttu ja Antero ta-

Lastentuntimme kuuluivat kauas. Itse vedin mm. poikakerhoa. Enimmillään kerhossa oli 30 nassikkaa. Kerran pularvuosina keräsimme kerhon päättäjäisiin ruokakuponkeja sen verran, että saimme leivotuksi pikkupullia. Unohtumaton tapaus: vieläkin pojat, nyt jo harmaantuvia miehiä, muistavat ne juhlat lapsuutensa huippukohtina. Ja vain pullaa ja mehua! Niin muuttuvat ajat. Minkähän nykyajan lapsi noin lähtemättömästi muistaisi?”

”Kaupungin kanssa yhteydet sujuivat luistavasti. Alkuaikoina kaupungin puutarhuri kävi kerran viikossa, ja hänelle sai jättää kysymyksiä käyntipyyntöineen laattikkoon portin lähelle.”

”Savutorvet oli alussa joka katolla. Sähköherrat tulivat vuosia myöhemmin. Sähkökaapeleista oli ensin paljon päänvaivaa, sillä ne piti alkuunsa uusiksi. Oli vedetty väärin päin – mätänivät.”

”Erikoisen mieluisana muistan sen, että lapset käyttäytyivät niin hyvin. Johtui siitä, että tapa oli sellainen, vai siitä että aikuisetkin ehkä käyttäytyivät paremmin? Muistan miten itsestään selvänä pidimme huolehtia yksin jääneen puutarhamme pojan lastenkotiin. Yhdistys otti hänet kummipojaksi ja keräsi tarvittavat maksut.”

”Osa Herttoniemen siirtolapuutarhaa filmattiin lyhytelokuvaksi, jota esitettiin kymmenissä teattereissa leffojen alkukuvina. Tein käsikirjoituksen ja itse *Carl-Erik Creutzin* äänen saimme spikkauksen. Valitettavasti tämä 9 minuutin filmi on kadonnut. Sen teetti SSPL, ja muitakin puutarhoja oli mukana.”

■ Kun Antero Nevaja valittiin Suomen Siirtolapuutarhaliiton puheenjohtajaksi (jossa edeltäjänsä oli *Eino Kilpi*, herttoniemeläinen hänkin), jaksoi hän hoitaa tuota luottamustointia peräti 30 vuotta. Siinä välissä muutti Nevaja ammattia ja asuinpaikkaa, meni VR:n hommista isännöitsijäksi Haagaan. Matka kodista Herttoniemen mökille tuli pitkäksi ja hankalaksi. Niinpä Nevajat myivät mökkinsä – mutta ostivat kohtisillään uuden, Talin siirtolapuutarhasta, joka sijaitsee kodin lähellä.

■ Mutta pala sydäntä on lähtemättömästi jäänyt Herttoniemen Neilikkapolulle.

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

1976

Helpotti! Vuokrasopimusta jatkettiin 10 vuodelle. Lentopallokenttä kovassa käytössä. Ostettiin uusi lippusalko, levykauppa, laskukone, sähköhella ja ilmoitustaulu.

1977

Lapset ja perunat kasvoivat sateessa, toiminta oli latteaa. Jytäjumppaa kokeiltiin. Uusi sähköpylväs istutettiin.

1978

Sadekesä, mutta kesä kuitenkin. Kaupunki ja yhdistys auttoivat toisiaan Riihen katon korjauksessa. Riihi ehostui muutenkin: kahvinkeitin, verhot, ikkunaluukut, kalusteita. Yhdistys sai ikioman kirjoituskoneen ja taskulampun. Kyselytunnilla puutarhurit vastasivat. Kirjuri kirjoitti viisaita: ”Keskeytään parantamaan ympäristöämme ja lähinnä omaa palstaa. Pidämme talkoita niille, jotka eivät tilapäisesti pysty palstansa hoitoon. Pyrimme saamaan lisää valistustilaisuuksia puutarhanhoidosta.”

Kesäsauna Oy lahjoitti perinteikkään saunansa yhdistykselle.

1979

Ja taas jaettiin mitalia rintaan. Joka viides vuosi on sellainen. Riihemme on nähnyt ne kaikki. Mutta vasta nyt saimme kaupungilta hallintasopimuksen Riiheen! Riihi hyväksyttiin viralliseksi kokousstilaksi: terveysstarkastaja, palotarkastaja, poliisi ja rakennusvalvoja kävivät katsastamassa. Kohtisillään siellä pidettiinkin ”virallinen” palaveri, korkean tason paneelikeskustelu aiheesta niemme kohtalo. Korkea taso antoi rauhoittavia lausuntoja.

Vuosikymmeniä jatkunut omenasadon ”oma” syysvartiointi lopetettiin. Vartiointiliike palkattiin asialle.

Foto: Marjaska Helanko

Ulkomaiset kävijät

■ Jo ihan ensimmäisenä toimintakesänä Herttoniemen siirtolapuutarhaan saapui ulkomaisia tutustujia, pohjoismaisia s-puutarhakongressin osanottajia. ”Perrinne” on jatkunut vahvana. Tilastoa tosin ei ole tehty. Mutta otetaan esimerkiksi yksi ainoa mökkipalsta (148) yhdeltä ainoalta vuodelta (1982). Vieraisilla kävi 20

arkkitehtiopiskelijaa Andrews Universitystä Yhdysvalloista, mistä visiitistä kuvamme. Lisäksi mökillä kyläili yksi tai useampi henkilö Englannista, Intiasta, Pohjois-Koreasta, Ruotsista, Tsekkoslovakista, Sambiasta, Neuvostoliitosta, Yhdysvalloista, Saksan Liittotasavallassa, Portugalista, Puolasta ja Israelista. Kaksi kävijöistä oli lehtimiehiä.

Tällainen kansainvälinen trafiikki on omiaan karkoittamaan mökkihöperyyttä jo ehkäisevästi.

vattiin ympärille. Riihi sai astiankuivauskaapin. Pelikenttä ehosettiin ryminällä, urheiluvälinettä ostettiin. Lastenkutsut pidettiin pitkästä aikaa ja tenavia riitti.

1981

Riihellä kävi ilkeä pitkäkynsi: levysoitin, kasetit ja kaikki korvaamattomat, vuosien saatossa kertyneet palkinnot ja lahjat vietiin. Sadeoja Saunalahteen avattiin, ja kylä taas satoikin. Portille uusi lukittava ilmoitustaulu. Mutta kuka vie vanhoja kumisaappaita ja polkupyöriä kokkopaihalle? Ilkeä, tyhmä vai tietämätön?

Liiton upouuteen toimistoon lahjoitimme lukot asennuksineen.

Riihellä luento mainiosta aiheesta ’maanparannus ja komposti’. Luonnon-

Mitä meillä tapahtui

(Jatkoa)

1980

Yhteistyötoimikunta (Kivinokka-seura, KTV, Ponnarit ja HSPY) valitti kirjallisesti ja suullisesti kaupungin arkkitehdille suunnitelmasta, joka mm. halkaisisi puutarhamme autotiellä, ja arkkitehti ymmärsi. Me taas ymmärsimme(?), että pensasaidat on pidettävä 120 sentissä korkeintaan ja rajakäytävät kasveista vapaina, kun kaupunki asiaa tähdensi.

Grillipaikka talkoiltiin Riihen nurkalle hirsistä ja kaivonrenkaasta. Ruusutkin lu-

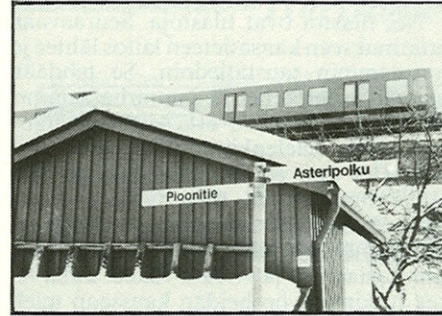

Foto: Marjaska Helanko

Valittavana kaikki kulkuneuvot

■ Ensin puutarhaamme matkattiin veneellä veden yli tai polkupyörällä tai kulosaarelaitsten yksityisratikalla KB ja siitä edelleen kävelen. Tai kaupungin järjestämällä autobussilla, joka kulki Sörnäisten apteekin ja porttimme väliä muutama kerran päivässä. Alueemme ei silloin kuulunut Helsingin kaupunkiin vaan maalaiskuntaan. Porvoontietä alettiin 50-luvulla parannella kapeasta hiekkamaantiestä Itäväyläksi, ja Herttoniemen osuus valmistui 1961. Kulosaaren uusi uljas silta vihittiin 1957. Nelikaistaiseksi moot-

mukainen viljely on nyt saanut kosolti kannattajia jäsenistössämme.

Helsingin Yliopiston kansatieteen laitos tutki puutarhamme sosiaalisia suhteita pro-seminaarissaan.

Siirryttiin taksvärkki-systeemiin eli määrättiin talkoomaksu.

1982

Päästiin metrolla mökille. Punaiset junat aloittivat viuhtomisensa kesäkuun ensimmäisenä. Puutarhamme 12-sivuinen Käsi-kirja tehtiin (sihteeri Pirkko) ja jaettiin. Tahkon lisäksi hankittiin äänentoistolaitteet, kassakaappi ja uudet lukot. Sauna maalattiin ulkoa. Yhteismatka Turkuun ja Naantaliin. Talkoita pidettiin kahdeksat.

Kesäelanto sulki ovensa lopullisesti toimittuaan vuodesta 1934.

1983

Hellekesä. Makea sato varsinkin marjois-

toritieksi väylä levennettiin meidän kohdaltamme vuoteen 1965 mennessä. Väylän alta purettiin naapurimme, kahvila Maja. Saunatiemme meni käytännöllisesti katsoen tukkoon, mutta myöhemmin rakennettiin alikulkutie, joka helpotti tilannetta.

Metrotöiden alkaminen 70-luvulla myllersi jälleen lähiympäristöämme. Yhtään mökkiä ei tarvinnut hävittää, mutta muutamista palstoista metrovali nipisti puolet pois. Hiekkavallista on kuitenkin se etu, että tuuli ei tuiverra ja lämpöä heijastuu kasveille, sanovat nuo palstalaiset. Metrovaunut alkoivat säännöllisesti suhahdella kattojemme yli kesäkuussa 1982. Autottomien kulkuneuvo vaihtui sinisistä busseista punaisiin juniin. Metromatka pysäköitämme rautatieasemalle kestää 9 minuuttia.

Puutarhamme ylitse jyrisee myös helikopteriliikenne. Edestakaisin ne potku-roivat joskus viidestikin päivässä. Tätä reittiä ei tiettävästi kukaan ole vielä käyttänyt mökilleen tullakseen.

Siis paitsi maanteitse herttonomit voivat matkata majalleen vesitse, kiskoitse maan alta tai ilmateitse. Mahdollisimman monipuolista!

ta. Kalevi kumppaneineen rakensi uuden pääportin. Liikennemerkit parkkipaikalle ja leikkikentälle. Riihelle uusi Suomen lippu. Kaupunki paikkaili Riihen seinää ja punamultasi, sekä hankki kauniit tyylipuh- taat ovet. Panssariaidankin pystytti metron puoleiselle rajalle. Kolopalloa pelattiin intoisasti. Yhteismatkattiin Kotkaan. Juhlatoimikunta ahkeroi Martti Elolammen puheenjohtajuudella.

1984

Siirtolapuutarhamme viideskymmenesyhdeksäs kesä menossa. Tavallista useampi mökki sai uuden kosmetiikan – juhlavuoden kunniaksi? Kaupungin puunkaato-kampanjasta jääneitä risukkoja putsailtiin kokkoon ja uunipuiksi. Jätelaatikoille aiddattiin piilopaikka. Alkuperäisviljelijöitä vuodelta 1934 kaksi: Ella Elovaara ja Elli Rouvinen. Toisen polven viljelijöitä 6. 50-vuotissyntäreitä vietetään kokonainen

Kansatieteellinen tutkimus puutarhassamme jatkuu

■ Helsingin Yliopistossa, assistentti *Anna-Maria Reinilän* (kyllä, sukua ”isä-Reinilälle”) johtamassa suomalais-ugrilaisen kansatieteen proseminaarissa selvitti opiskelija *Asta Haapalainen* tutkimustaan Herttoniemen Siirtolapuutarhan asukkaiden keskinäisistä kosketuksista. Opponentistossa (27. 4. 82) *Pirkko ja Marjuka* puutarhastamme. Tervehtimiset, keskustelut ja vierailut oli tilastoitu suullisin sekä kirjallisin haastatteluin. Ilmeni, että naapuruus on selvästi merkitsevin tekijä siirtolapuutarhakosketuksen syntymisessä. Ja että vasta vähän aikaa puutarhassa asuneet osallistuvat eniten tilaisuuksiin, että nuorimmat ikäluokat osallistuvat eniten, että kolmas sosiaaliluokka osallistuu innokkaimmin, varsinkin juhliin. Luonto, puutarhanhoito ja ulkona olo olivat kaikille tärkeimmät perusteet siirtolapuutarhassa viihtymiselle. Tarkoituksenmukaisuus on kriteeri numero yksi mökin varustelussa. Keskinäinen kanssakäyminen saisi monen mielestä olla tiiviimpää.

viikko, joka päättyy sunnuntaina 22. 7. pääjuhlaan. Viikolle suunniteltu lehdistöinfo saunoineen, näyttely, dia- ja filmiesittely alueesta, avoimien ovien päivät, veteraanien ilta, nuortenilta, yhteislaulua, ystävyyskilpailuja, hartaus tilaisuus sekä kaksi kasviaiheista luentoiltaa. Varmaan iloisessa, kiitollisessa ja puutarhamaisessa hengessä.

No, tilastot ovat tilastoja. Seuraavaan tutkimukseen kansatieteen laitos lähtee jo runsaammin taustatiedoin. Se tehdään muuten lapsiperheistä puutarhassamme. Seminaarityö totesi, että siirtolapuutarhan tekee mielenkiintoiseksi tutkimuskohteeksi mm. se, että miljöössä on kaupunkiympäristöön siirrettynä piirteitä vanhasta kyläyhteisöstä, mutta toisaalta siirtolapuutarhalaiset ovat kaupunkilaisina sosiaalista ja vireätä väkeä, mikä tekee tutkimustyön heidän kanssaan miellyttäväksi.

Tutkimus jättää seuraavat kysymykset avoimiksi, jatkotutkimusten käsiteltäviksi: Mitä uusia piirteitä siirtolapuutarhakulttuurista kertovat kosketuksien säännöllisyys, tiheys ja laatu? Mitä ilmaisevat asukkaistaan itse mökki ja puutarha? Miten siirtolapuutarha ympäristönä vaikuttaa siellä asuviin? Keitä ovat ne etäämmällä puutarhassa asuvat, joita tavataan usein? Työapu oleellisena osana siirtolapuutarhakulttuuria? Ovatko uudet muuttajat ’vihreän aallon’ edustajia? Tulevatko he viljelemään maata vai merkitsevätkö sosiaaliset arvot heille enemmän? Merkitsikö loppumattomalta tuntuneen taloudellisen nousun päättymisen vaatimattomampien elämäntapojen uutta arvostusta?

Tutkitaan pois. Tervetuloa Reinilän väki joukkoomme muutenkin kuin tieteen merkeissä.

Ilo, kiitos, puutarha – ihmiskunnan onnellisuuden kantavia aineksia!

Herttoniemen Marssi

Sana: Lauri Jaipale 1954 Sävel: Artturi Rope 1954

Kesä- mök- kim- me Hertto-nie-mes- sä on, se meil-le on ver- ra-
Missä äs- - -ken viel oli hanki ja jää siellä nurmi nyt vi- her-
Kesän läm- pö satoa kasvattaa, palkan ah-ke- ruu- tem- me

se palk- ka meil-le
siellä kau- nis nur-mi
palkan suu- ren ah-ke-

ton, jo- ka suunnal- ta saar-taa ran-nat veet kau- niit
tää Kur- ki-au- - rat kiiiruhti kir-ku- - en soi
saa Ar- ki-päi- väs- tä saamme sun-nun- tain kun

on ver- ra- ton
nyt vi- her-tää
-ruutem- me saa

sal- met lah- det ja nie- mek- keet luon- non kau- ne- us tääl- lä
li- ver- rys pik- ku- lin- tu- jen ris- muin mei- tä ne ter- vehtää
seu- tuu kau- nis- ta ra- ka- stain- sil- le tah- dom- me uu- ras- taan

on Las- ten nau- ru soi tääl- lä viihty- ä
tää päi- väks vaih- tui yö meil- le al- ka- vi
Seu- tu kau- nis- tä ei se un- hoon

Raik- kaa- na las- ten nau- ru se soi, oi Kyl- lä- pä tääl- lä
Kirkkaaksi päiväks vaihtui jo yö, nyt tar- has- sa meil- lä
Kai- kis- ta kau- nein seu- tu on tää siks kos- kaan ei meil- le

voi ken Hert- to- nie- mes- sä a- sua saa, toi- vo
työ jo Hert- to- nie- mes- sä he- rät- ty on ke- sän
jää yhä kau- niim- mak- si me saam- me e- en sil- le

peik- kaa ei pa- rem- - paa
läm- pöön ja luon- to- hon
voi ma- mm- e e- an- ta

Foto: Marjuska Helanko

Puutarhamme elää talvellakin

■ Rusakkojen, myyrien ja talitinttien lisäksi meitä ihmisasukkaitakin näkyy talvisaikaan mökkikylässä. Sähköthän ovat poikki, mutta puuhellalla kuumentaa mökilläkävijä tevetensä. Savut tupruilevat kodikkaasti lumisten kattojen yllä. Lapsia pulkkailee ja hiihtelee maisemissa. Kuvamme kertoo, miten yksi heistä, *Ursa*, keksi taiteilla pihaansa lumiveistoksen. Tai itse hän nimitti sitä jäniksenpelättimeksi. . .